

Vonaton

Még ma is sajtó szívvel emlékszem azokra az iszonyatos lökdösődésekre a vonatokon közvetlenül a háború után, pedig minden utazás, helyesebben minden felszállási kísérlet igazi kínszenvedéssel járt.

Elég volt csak a peronról ránézni a közeledő szerelvény körvonalaira, máris tudhatta az ember, mennyire zsúfolt a vonat. Tulajdonképpen szabályos mértani vonalakot kellett volna látni, ehelyett az ablakokon csüngő utasok miatt a vonat mindkét oldala görbe volt. Ahogy ezt a peronon állók észrevették, pánikszerű roham tört ki rajtuk, hiszen fel szerettek volna szállni, s bármennyire is igyekeztek, kísérletük sikertelenül végződött, meg kellett várniuk a következő vonatot.

Mintha a szüzességem veszítettem volna el, amikor először ablakon keresztül szálltam fel a vonatra: egyszerre önbizalomra tettem szert, s mintha ettől váltam volna felnőtté, úgy éreztem, nincs az a feladat, amit ne tudnék megcsinálni. Azt gondoltam, már nem vagyok kisfiú, hanem férfi.

Olyan időket éltünk akkor, hogy a legkülönbözőbb drámai eseményeknek lehettem szemtanúja a vonaton és azon is túl.

Éppen az állomáson jöttem rá arra, milyen esendő az emberi test. Egyszer, amikor az iskolából hazafelé tartottam, Fudzsiszavában felültem a Tokiót és Kiotót összekötő tókaidói vonatra, majd a következő állomáson, Ófunában szálltam le. Ekkor a vonaton maradt élelmiszerüzér észrevett a peronon egy rendőrt, ijedtében a sínekre ugrott, de abban a pillanatban elgázolta egy tehervonat. A mozdonyvezető nem is láthatta, hogy levágta az élelmiszerüzér fél lábát. A férfi csak csúszott előre, valamit kiáltott, miközben jobb kezében lehasított lábát szorongatta. Ahogy a vonat elindult, mindannyian hibbantán bámultuk a nyomorékot, akitől csupán sínek választottak el, de a férfi ránk se hederített, egyre csak csúszott előre a peronon velünk egy irányban, miközben állandó üvöltése betöltötte az állomást. Miután a szerelvény eltűnt, csönd lett és szinte sóbálvánnyá válva hallhattuk, hogy az állomásparancsnokot hívja:

– Állomásfőnök úr! Állomásfőnök úr! Segítsen rajtam!

Egy vasutas és egy rendőr ugrott oda. De amint a férfi észrevette a rendőrt, ellenkező irányba próbált meg elszökni, s a szemközti vágány felé kúszott, miközben továbbra is levágott lábát szorongatta. Már-már elindultam, de nem mozdult a lábam, mintha a földhöz ragadt volna. Úgy tűnt, testem tisztátalan erő bénította meg. Amikor nagy nehezen sikerült mégis elindulnom, és kezdem felélel kapatni a lépcsőn, hogy átjussak a másik peronra, ahova a vonatom érkezik, egyszerre kifordult minden a gyomromból. Akkor láttam életemben először különvált emberi testrészt. Sok mindenben volt részem a háború alatt, de ekkor tapasztaltam meg élet és halál ilyen rettenő közelségét.

Nem sokkal ezután ugyanezen a vonaton saját szememmel néztem végig, amint a mellettem álló fiú leesik a vagon alsó pereméről és majd szörnyethal.

Hazafele menet a fudzsiszavai állomáson a vonatomra vártam. Csak akkor vettem észre, hogy dugig van, amikor közelebbről láttam a szerelvényt, ezért a peron végéhez futottam. Amikor a vonat megállt, a vágányra ugrottam, s elkezdtem futni az utolsó kocsi felé, majd nagy nehezen felléptem a vonat másik oldalán az utolsó előtti vagon alsó peremére. Eleinte a kapaszkodón csüngtem háttal a síneknek, később azonban éreztem, hogy az emberek egymást lökdösik, ezért rájuk szóltam: húzódjanak már beljebb. Eközben még mindig a kapaszkodóba csimpaszkodtam, s az egyik utast, aki háttal volt nekem, egy gyors mozdulattal benyomtam a vagonba. Így végre a kocsi alsó lépcsőfokán sikerült megvetnem a lábam.

Közvetlen a vonat indulása előtt észrevettem egy iskolatársamat, Szonodát, aki Kamakurában lakott. A síneken keresztül futott oda hozzám és mögém kúszott. Ennek csak örülni tudtam, hiszen rettenetesen féltem, így legálább egy ember férközött közém és a vágányok közé. Szonoda arccal felém fordulva a kocsi kapaszkodójába csimpaszkodott. Mindenre elszánt fickó volt: amikor a vonat elindult, karját kinyújtotta, s hátradőlt egészen. A vonat sebességre kapcsolt, mintha az mondaná neki: „Csak kapaszkodj!” Mire Szonoda levette iskolai egyensapkját, nehogy lefújja róla a szél, s odaadta nekem. Átvettem tőle, de eközben a fiú már csak az egyik kezével kapaszkodott, s így még jobban kihomorított. Ebben a pillanatban a vonat kanyart vett fel, egy kicsit bedőlt, Szonoda pedig fejjel a transzformátorszekrényre zuhant. Teste fantasztikus könnyedséggel repült kifelé, néhányszor megperdült a levegőben, majd fennakadt a töltésen. Arccal a murva közé zuhant, aztán időről időre megrándult a teste. Szeme lecsukva, mintha csak elaludt volna. Az egész úgy ment végbe, mint mikor lassított felvételt lát az ember. Lám, ilyen a halál, gondoltam magamban. Mintha egy rugó pattant volna meg bennem, elernyed a testem, úgy éreztem, mintha nem is az enyém volna. A vonat rákapcsolt, én meg a kapaszkodót szorítottam, miközben épp az imént meghalt iskolatársam sapkját tartottam kezemben, s egyre csak az a gondolat járt az agyamban: nehogy kizuhanjak!

Amint megérkeztünk Ófunába, odarohantam az első vasutashoz és elmondtam neki a történeteket. A fiatalember csak gyürkődte a kezében Szonoda egyensapkját, miközben képtelen volt felfogni szavaimat.

Ezután megpróbáltam kereket oldani, és ahhoz a vágányhoz futottam, ahol át kellett szállnom. De nem hagyott nyugton a felelősségérzet, félúton visszafordultam. Most semmi iszonyat nem volt bennem attól, hogy az iskolatársam holttestét láttam, egyszerűen csak pocsékul éreztem magam.

Az a férfi, aki saját lábát vitte a kezében, végül is életben maradt. Amikor azonban Szonoda a vasúti pályára zuhant, a szeme már zárva volt, s felém forduló arcéle különös nyugalmat sugárzott. Minden bizonynyal halott volt.

Amikor megláttam a nyomorékká vált embert, hánycsapot el. Most azonban nem. De az az érzés, mintha egy rugó pattant volna meg bennem, az a levertség és kiürese-

Szamódy Zsolt fotója

dés csak nem akart elmúlni. Egy kis idő múlva azt vettem észre magamon, hogy valahogy ideges lettem. Ahogy visszaidézem ezt az esetet, feltételezésem szerint megvolt rá az okom.

Hiszen akkor láttam először, hogyan hal meg egy ember. Úgy éltem meg, mintha nem másé, hanem a saját testem lett volna. Vajon miért is hánytam... Persze fiatal voltam, és gyengeségem azzal magyarázható, hogy megpróbáltam megszabadulni attól az érzéstől, hogy ez velem történt.

Különböznél szinte megfoghatatlan, hogy Szonoda, aki lezuhant a vonatról, végül mégis életben maradt. Egy bizonyos idő után újra láttam őt az iskolában. Fejét kötés borította. Tulajdonképpen csodának számított. Bár az átélt megrázkódtatások miatt a fejében valami zavar támadt, és egy idő után már nem járt be az órákra. Aztán valaki azt mesélte, hogy egy másik iskolába tették át. Telt, múlt az idő, s egyszer tanítás után az iskolai sportpályánkon megyei bajnokságot rendeztek két iskola csapata között. Ekkor teljesen váratlanul megláttuk Szonodát.

A labda kirepült az oldalvonalon túlra és a játékosok vitatkozni kezdtek, kié legyen, a bíró erre Szonodának nyújtotta át, ő viszont valamit kiáltott a társainak, messzire dobta, majd futni kezdett. A mellettem ülő fiú is felismerte Szonodát:

– Ni csak, még él! – szólt meglepetten.

„Még él!” – akkoriban nálunk ez a mondás járta, hiszen pontosan tudom, hogy a szomszédomnak fogalma sem volt róla, mi történt Szonodával a vonaton. Számomra azonban teljesen más jelentést nyertek szavai. Természetesen tudtam, hogy Szonoda mi mindenben ment keresztül, mégis az volt az érzésem, hogy egyáltalán nem azt az embert látom viszont, aki többször megperdült a levegőben, aztán pedig a töltésre zuhant. Sokszor eszembe jutott az, hogy ha bennem ilyen erős benyomást hagyott ez az eset, őrá vajon hogyan hathatott...

Forró, párás nyári levegő kavargott a futballpálya felett. Úgy éreztem, mintha kísértet jelent volna meg előttem... Vagy inkább a képzeletem játéka volt az egész.

Vihar Judit fordítása